

Development of health product literacy among grocery store operators in Lam Sonthi Subdistrict, Lam Sonthi District, Lopburi Province

Sajjatum Jamjun¹

¹Public health technical officer, Professional level, Lam Sonthi District Public Health Office, Lopburi Province

Abstract

Introduction: Grocery stores are important community sources of health products, and improving health product literacy among operators is essential to prevent unsafe product sales and strengthen consumer protection.

Objectives: This study aimed to develop a health product literacy promotion model for grocery store operators in Lam Sonthi Subdistrict, Lam Sonthi District, Lopburi Province, Thailand.

Methodology: This action research study was conducted in three phases. In phase 1, problems related to health product sales among 30 grocery stores were assessed using an inspection checklist and descriptive statistics. In phase 2, a health product literacy promotion model was developed through brainstorming sessions with the 30 grocery store operators, utilizing content analysis for data interpretation. Finally, in phase 3, the effectiveness of the model was evaluated among 30 operators using questionnaires, descriptive statistics, and a paired-sample t-test.

Results: The findings revealed that: 1) some grocery store operators continued to sell hazardous medicines (53.33%) and food products with incomplete labeling (60.00%); 2) the developed health product literacy promotion model comprised five major activities, including educational training, public communication media, surveillance monitoring by village health volunteers, the use of an information surveillance system, and knowledge - sharing forums; and 3) following implementation of the model, the overall mean score of health product literacy among grocery store operators significantly increased (p-value < .05).

Conclusion: The developed health product literacy promotion model effectively improved health product literacy and promoted appropriate health product selling behaviors among grocery store operators.

Implications: The model should be expanded to other areas, and continuous promotion of health product literacy should be encouraged through collaboration among community networks to strengthen sustainable consumer protection systems.

Key Words: Grocery store operators, Health literacy, Health products

Corresponding author: Sajjatum Jamjun E-mail: nongmaew15@gmail.com

Received: 16 February 2026 Revised: 27 March 2026 Accepted: 30 April 2026

การพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้าในเขตพื้นที่ ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

สัจจธรรม แจ่มจันทร์¹

¹นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำสนธิ, จังหวัดลพบุรี

บทคัดย่อ

บทนำ: ร้านค้าเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สำคัญในชุมชนแต่ยังพบปัญหาการจำหน่ายยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค การพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้าจึงมีความสำคัญในการส่งเสริมการคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย: เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการโดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 30 ร้าน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบบันทึกการตรวจร้านค้า เก็บข้อมูลใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อราย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา 2) ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 30 คน เครื่องมือเก็บข้อมูลเป็นแนวคำถามปลายเปิด เก็บข้อมูลด้วยการประชุมระดมสมอง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และ 3) ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 30 คน เครื่องมือทดลอง คือ รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และ Paired sample t-test

ผลการวิจัย: พบว่า 1) ผู้ประกอบการร้านค้าบางส่วนยังมีการจำหน่ายยาอันตราย ร้อยละ 53.33 และอาหารที่มีฉลากไม่ครบถ้วน ร้อยละ 60 2) รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ การติดตามเฝ้าระวังโดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การใช้ระบบสารสนเทศเฝ้าระวัง และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 3) ภายหลังการทดลองใช้รูปแบบฯ คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการโดยรวม เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$)

สรุปผล: รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพที่พัฒนาขึ้นช่วยเพิ่มความรู้และส่งเสริมพฤติกรรมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้าได้

ข้อเสนอแนะ: ควรขยายผลไปยังพื้นที่อื่นและส่งเสริมการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายชุมชนเพื่อเสริมสร้างระบบคุ้มครองผู้บริโภคที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการร้านค้า, ความรู้ด้านสุขภาพ, ผลิตภัณฑ์สุขภาพ

บทนำ

ร้านชำ (Grocery store) เป็นสถานประกอบการค้าปลีกสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวันในสังคมชนบทไทย และยังเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพที่สำคัญ เนื่องจากมีบทบาทในการกระจายสินค้าสุขภาพที่เข้าถึงได้ง่ายสำหรับผู้บริโภคในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่มีการเข้าถึงบริการสุขภาพและร้านค้าใหญ่ ๆ ได้ยาก ร้านชำไม่เพียงแต่แนะนำผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคทั่วไป แต่ยังเป็นจุดสำคัญในการจำหน่ายยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่มีความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคในชุมชน อย่างไรก็ตาม ปัญหาการจำหน่ายยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่เหมาะสมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยพบว่าร้านชำจำนวนมากที่มีการจำหน่ายยาที่ไม่ได้มาตรฐานหรือยา ที่ห้ามจำหน่ายโดยไม่มีใบอนุญาต ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาสุขภาพที่ร้ายแรงต่อผู้บริโภค เช่น การใช้ยาไม่ถูกต้อง การเกิดอาการไม่พึงประสงค์จากยาและการดื้อยา ซึ่งอาจนำไปสู่การเสียชีวิตได้ (สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา, 2565) การขาดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ เป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดปัญหาดังกล่าว ซึ่งทำให้การควบคุมและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชนมีความเสี่ยงสูงขึ้น (กิตติภัทร อบอุ่น, 2566)

สำหรับประเทศไทย ปัญหาความรู้ด้านสุขภาพในกลุ่มผู้ประกอบการร้านชำเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากร้านชำเป็นแหล่งจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน แต่ผู้ประกอบการมักขาดความรู้และทักษะในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลที่ไม่ถูกต้องหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสม การพัฒนาความรู้ของผู้ประกอบการจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพตามพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 กำหนดให้ร้านขายของชำที่ไม่ได้รับใบอนุญาตสามารถจำหน่ายได้เฉพาะยาสามัญประจำบ้านเท่านั้น อย่างไรก็ตาม จากการสำรวจความชุกของการจำหน่ายยาที่ไม่เหมาะสมของร้านชำในจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ร้อยละ 47.9 มีการจำหน่ายยาที่ไม่เหมาะสม โดยในจำนวนนี้เป็นยาที่ไม่เหมาะสมซึ่งไม่ใช่ยาสามัญประจำบ้านและไม่ใช่ยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 82.4 เป็นยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 62.3 ยาชุด ร้อยละ 9.4 และยาที่ผสมสารสเตียรอยด์ ร้อยละ 3.8 (อัปสร บุญยัง และรุ่งทิพา หมื่นปา, 2562) นอกจากนี้การศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ยังพบว่า ร้านชำ ร้อยละ 73.7 จำหน่ายยาไม่ปลอดภัย โดยพบยาในกลุ่มแก้ปวด ร้อยละ 65.9 รองลงมา คือ ยารักษาโรคทางเดินอาหาร ร้อยละ 53.9 และยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 51.4 ตามลำดับ (พยอม เพชรบุรณิน และสุรศักดิ์ เส้าแก้ว, 2562) การใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์สุขภาพและบริการสุขภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนและลดความเสี่ยงจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพของผู้ประกอบการร้านขายของชำจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมความปลอดภัยและสุขภาพของประชาชนในระดับประเทศ

ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นและพึ่งพากันในระดับเครือญาติ การสร้างความรู้และทักษะในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค ซึ่งจะนำไปสู่การลดความเสี่ยงจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย จากการศึกษาข้อมูลในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2567 พบว่ามีร้านขายของชำในอำเภอลำสนธิทั้งหมด 270 ร้าน แต่มีเพียง 10 ร้านที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานร้านชำคุณภาพ ในตำบลลำสนธิ มีร้านขายของชำ 25 ร้าน แต่มีเพียง 3 ร้านที่ผ่านเกณฑ์ข้อมูลดังกล่าวยังสะท้อนถึงปัญหาด้านคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชนอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังพบว่ามีร้านขายของชำจำนวนมากที่มีสถานที่ไม่เหมาะสมในการจัดเก็บสินค้า อีกทั้งยังมีร้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์ด้านการขายอาหารถึง 25 ร้าน และไม่ผ่านการประเมิน ด้านการขายยา 12 ร้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการ เพื่อให้พวกเขาสามารถคัดเลือกและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและปลอดภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพการพัฒนาความรู้ในกลุ่มผู้ประกอบการร้านชำจะไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้กับผู้บริโภค แต่ยังเป็นการสร้างระบบการคุ้มครองผู้บริโภคที่มีประสิทธิภาพในระดับชุมชน ส่งผลต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในตำบลลำสนธิในอนาคต

ดังนั้น การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสาธารณสุขจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นกลไกสำคัญในการลดความเสี่ยงจากการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยและส่งเสริมให้เกิดการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างสมเหตุผล โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) ของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน ร้านขายของชำในชุมชนมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพ การเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการร้านชำมีความรอบรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งจะทำให้ช่วยลดการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยลงได้ (นพมาศ จันทรลือ และคณะ, 2568) จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่ายังไม่มีรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับผู้ประกอบการร้านชำที่เป็นระบบและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่หรือรูปแบบที่มีอยู่ยังไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่เหมาะสมยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ เสริมสร้างความรอบรู้และทักษะให้กับผู้ประกอบการร้านชำสามารถเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพที่เหมาะสมและมีคุณภาพมาจำหน่ายในร้านของตนได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังสามารถนำรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับผู้ประกอบการร้านชำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นในอำเภอลำสนธิต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) ตามแนวคิดของ Coghlan & Brannick (2001) 4 ขั้นตอน คือ 1) การวินิจฉัย (Diagnosing) 2) การวางแผนปฏิบัติการ (Planning) 3) การลงมือปฏิบัติการ (Taking action) และ 4) การประเมินผลการปฏิบัติการ (Evaluating action) โดยบูรณาการแนวคิดจากคู่มือการใช้โปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP) (ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) มคอ.บ.-สสส., 2567) และคู่มือกระบวนการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพ (กรมควบคุมโรค สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ, 2564) เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพสำหรับผู้ประกอบการร้านชำ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะ 6 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูล การทำความเข้าใจ การโต้ตอบแลกเปลี่ยน การตัดสินใจ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการสื่อสารบอกต่อผ่านกลไกการดำเนินงานหลัก ได้แก่ การเพิ่มช่องทางเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการ การเสริมสร้างองค์ความรู้ผ่านการอบรม และการจัดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งคาดว่าจะช่วยยกระดับความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ให้ผู้ประกอบการสามารถตัดสินใจคัดเลือกผลิตภัณฑ์ที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีคุณภาพมาจำหน่าย ตลอดจนมีทักษะในการให้คำแนะนำและสื่อสารข้อมูลผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้องแก่คนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งระยะการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

การวิจัยในระยะที่ 1 เป็นขั้นตอนการวินิจฉัย (Diagnosing) ตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Coghlan & Brannick (2001) มีรายละเอียดดังนี้

1.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาระเบียบ (Survey study)

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากร คือ ผู้ประกอบการร้านชำในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี
- 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านชำในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ที่ดำเนินกิจการอยู่ ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 ในพื้นที่ตำบลลำสนธิทั้งหมด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและมีความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 30 ร้าน
- 3) เกณฑ์การคัดเลือก มีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria) คือ เป็นผู้ประกอบการร้านชำหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของร้านชำให้บริหารจัดการร้าน ที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในตำบลลำสนธิทั้งหมด มีการเปิดบริการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง สามารถอ่านออก เขียนได้ เป็นผู้ไม่มีปัญหาทางด้านสายตาและการได้ยินเสียง และ สม่ัใจและยินยอมให้ความร่วมมือตลอดการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ อาสาสมัครเปลี่ยนใจไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยในระหว่างทำกิจกรรม และไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้ง

1.3 เครื่องมือการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยใช้แบบบันทึกการตรวจร้านชำ ซึ่งเป็นเครื่องมือของ ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านสุขภาพ (คคส.) มวคบ.-สสส. (2567) เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 6 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ด้านสัญลักษณ์และกฎหมาย จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การจัดวางผลิตภัณฑ์ โบราณวัตถุ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ และการมีผลิตภัณฑ์ที่ผิดกฎหมายหรือไม่เหมาะสม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

ตอนที่ 2 ด้านการจำหน่ายยา จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ประเภทของการจำหน่ายยา การจำหน่ายยาชุด การจำหน่ายยาเสื่อมคุณภาพ การจำหน่ายยาไม่มีเลขทะเบียน และการจำหน่ายยาที่ถูกเพิกถอนทะเบียน ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

ตอนที่ 3 ด้านการจำหน่ายอาหาร จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ การจำหน่ายอาหารที่มีฉลาก และการจำหน่ายอาหารที่เสื่อมคุณภาพ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

ตอนที่ 4 ด้านการจำหน่ายเครื่องสำอาง จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ การจำหน่ายเครื่องสำอางที่มีฉลากสมบูรณ์ และการจำหน่ายเครื่องสำอางที่ห้ามจำหน่าย ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

ตอนที่ 5 ด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำนวน 3 ข้อ ได้แก่ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากสมบูรณ์ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เสื่อมคุณภาพ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

ตอนที่ 6 ด้านข้อมูลการโฆษณาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ การโฆษณาที่ถูกต้องตามกฎหมาย และการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบใช่ หรือ ไม่ใช่

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างในเดือนกันยายน พ.ศ. 2568 โดยผู้วิจัยประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง แนะนำโครงการวิจัยและขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยแบบบันทึกการตรวจร้านชำใช้เวลาประมาณ 30 นาทีต่อราย โดยให้อาสาสมัครมีอิสระในการตอบคำถาม จากนั้นตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงมาตรฐาน

2. ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

การวิจัยในระยะที่ 2 เป็นขั้นตอนการวางแผนปฏิบัติการ (Planning) ตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Coghlan & Brannick (2001) โดยนำผลการวิจัยในระยะที่ 1 มาพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษเชิงคุณภาพ (Qualitative study)

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) คัดเลือกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) รวมจำนวน 30 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามคุณสมบัติดังนี้ (1) เป็นผู้ประกอบการร้านค้าหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของร้านค้าให้บริหารจัดการร้าน ที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในตำบลลำสนธิทั้งหมด (2) มีการเปิดบริการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง (3) สามารถอ่านออก เขียนได้ เป็นผู้ไม่มีปัญหาทางด้านสายตาและการได้ยินเสียง และ (4) สัมผัสใจและยินยอมให้ความร่วมมือตลอดการวิจัย

2.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แนวคำถามในการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) ที่กำหนดขึ้นดังนี้ สถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า สถานการณ์และการดำเนินงานเกี่ยวกับการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในพื้นที่ รูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านสุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้าที่คาดหวัง และข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบ โดยมีอุปกรณ์บันทึกเสียง อุปกรณ์เครื่องเขียน กระดาษฟลิปชาร์ต (Flip chart) และสมุดจดบันทึกในการประชุมระดมสมอง

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกันยายน ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2568 โดยการประชุมระดมสมอง ใช้ข้อมูลจากการวิจัยในระยะที่ 1 ประกอบการประชุมเพื่อระดมความคิด (Brainstorming) ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) ใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง โดยมีขั้นตอนการสำรวจปัญหา (Exploring the problem) ขั้นตอนการสร้างความคิด (Generating Ideas) ร่วมกันนำเสนอข้อมูลแนวคิดต่าง ๆ และจัดกลุ่มแนวคิด (Idea grouping) จากนั้นจึงนำข้อสรุปมาดำเนินการพัฒนารูปแบบฯ และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการนำข้อมูลกลับไปตรวจสอบกับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นแหล่งข้อมูลเดิม เพื่อยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา (Member checking) จำนวน 10 คน จากนั้นนำรูปแบบไปประเมินความเป็นไปได้และความเหมาะสมของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน และผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำรูปแบบที่ได้ไปดำเนินการในขั้นตอนถัดไป

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

3. ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

การวิจัยในระยะที่ 3 เป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติการ (Taking action) และขั้นการประเมินผลการปฏิบัติการ (Evaluating action) ตามแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ Coghlan & Brannick (2001) โดยการทดลองใช้และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียดดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย การศึกษาแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental study) แบบกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการทดลอง (One group, pretest-posttest design)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการร้านชำในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ที่ดำเนินกิจการอยู่ ณ เดือนกรกฎาคม พ.ศ.2568 ในพื้นที่ตำบลลำสนธิทั้งหมด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาและมีความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายในชุมชน มีจำนวนทั้งสิ้น 30 ร้าน โดยมีเกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion criteria) คือ เป็นผู้ประกอบการร้านชำหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของร้านชำให้บริหารจัดการร้าน ที่มีสถานที่ตั้งอยู่ในตำบลลำสนธิทั้งหมด มีการเปิดบริการจำหน่ายสินค้าอย่างต่อเนื่อง สามารถอ่านออก เขียนได้ เป็นผู้ไม่มีปัญหาทางด้านสายตาและการได้ยินเสียง และ สม่ัใจและยินยอมให้ความร่วมมือตลอดการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) คือ อาสาสมัครเปลี่ยนใจไม่เข้าร่วมโครงการวิจัยในระหว่างทำกิจกรรม และไม่มาเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่า 1 ครั้ง

3.3 เครื่องมือการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 5 กิจกรรม คือ (1) อบรมให้ความรู้การเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพมาจำหน่ายในร้านชำ (2) การใช้สื่อโปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์ (3) การติดตามเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพในร้านชำ โดยอาสาสมัครสาธารณสุข (4) การใช้โปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP) กับร้านชำ และ (5) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือของ ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) มวคบ.-สสส. (2567) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือเฝ้าระวังความปลอดภัยด้านยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน จำนวน 23 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงข้อมูล จำนวน 3 ข้อ ด้านความเข้าใจ จำนวน 6 ข้อ ด้านโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยน จำนวน 2 ข้อ ด้านการตัดสินใจ จำนวน 4 ข้อ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จำนวน 4 ข้อ และ ด้านการบอกต่อ จำนวน 4 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยข้อคำถามเชิงบวก ให้ค่าระดับคะแนนเท่ากับ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ ส่วนข้อคำถามเชิงลบ ให้ค่าระดับคะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามลำดับ การแปลผลโดยใช้คะแนนเฉลี่ยแบ่งเป็น 3 ระดับ (Best, 1997) ดังนี้ ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 3.67-5.00) ปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.66) และ น้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.00-2.33)

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขออนุมัติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เตรียมผู้ช่วยวิจัย ได้แก่ ผู้รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภคโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลำสนธิ และเภสัชกรที่รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภค โดยชี้แจงบทบาทและแนวปฏิบัติ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คุณสมบัติ พร้อมชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและขอความยินยอม จากนั้นเก็บข้อมูลก่อนการทดลอง (Pre-test) ในพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี โดยใช้แบบบันทึกการตรวจร้านชำ ผ่านโปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP) ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2568

2) ดำเนินการทดลองโดยนำใช้รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพที่พัฒนาขึ้นไปปฏิบัติ ดังนี้ อบรมให้ความรู้ การเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพมาจำหน่ายในร้านชำ การใช้สื่อโปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์ การติดตามเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพในร้านชำโดยอาสาสมัครสาธารณสุข การใช้โปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP) กับร้านชำ และ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน ในช่วงเดือนตุลาคม ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2568

3) เก็บข้อมูลหลังการทดลอง (Post-test) โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยวิจัย ดำเนินการลงเก็บข้อมูลความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ โดยใช้แบบบันทึกการตรวจร้านชำผ่านโปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP) ในส่วนของความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2569

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean, M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation, SD)

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ Paired sample t-test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p\text{-value} < .05$) ตรวจสอบการแจกแจงของข้อมูล พบว่า ข้อมูลมีการแจกแจงปกติ (Normal distribution)

4. การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการรับการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี เลขที่รับรองรหัสโครงการวิจัย LBEC 010/2568 ลงวันที่ 22 สิงหาคม 2568 ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด กลุ่มประชากรที่ศึกษาได้รับการชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ขั้นตอนการเก็บข้อมูล รวมทั้งกิจกรรมที่จะต้องเข้าร่วม ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการเข้าร่วม โดยผู้เข้าร่วมให้ความยินยอมโดยสมัครใจ และสามารถถอนจากการศึกษาได้ทุกเมื่อ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผล ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ตำบลลำสนธิ จังหวัดลพบุรี นำเสนอตามวัตถุประสงค์และระยะการวิจัย ดังนี้

1. ระยะที่ 1 การศึกษาสถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ด้านสุขลักษณะและกฎหมาย ร้านชำร้อยละ 50.00 มีการจัดวางผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม สะอาด และพื้นแสงแดด โดยร้านชำทุกแห่ง (ร้อยละ 100) มีใบอนุญาตจำหน่ายถูกต้อง และไม่พบการจำหน่ายยาที่ไม่มีเลขทะเบียนหรือยาที่ถูกเพิกถอนทะเบียนตำรับยา

ด้านการจำหน่ายยา พบว่าร้านชำร้อยละ 60 จำหน่ายเฉพาะยาสามัญประจำบ้าน อย่างไรก็ตามยังพบการจำหน่ายยาอันตราย เช่น ยาในกลุ่ม NSAIDs ยาแก้ปวดเมื่อย และยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 53.33 ซึ่งสะท้อนถึงความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของผู้บริโภค ไม่มีการขายยาเสื่อมคุณภาพ ไม่มีการขายยาที่ไม่มีเลขทะเบียนตำรับยา หรือทะเบียนตำรับยาถูกยกเลิก ไม่มีการขายยาที่ถูกเพิกถอนทะเบียนตำรับยา

ด้านการจำหน่ายอาหาร ผู้ประกอบการร้านชำมีการจำหน่ายอาหารที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) กำหนดให้ต้องมีฉลากครบถ้วนสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 40 ขณะที่ร้อยละ 60 จำหน่ายอาหารที่มีฉลากไม่ครบถ้วน นอกจากนี้ พบว่ามีการจำหน่ายอาหารเสื่อมคุณภาพ (เช่น อาหารที่พื้นวันควรบริโภคก่อน วันหมดอายุ หรือมีสภาพเปลี่ยนไป) คิดเป็นร้อยละ 30 และร้อยละ 70 ไม่มีการจำหน่ายอาหารเสื่อมคุณภาพ

ด้านการจำหน่ายเครื่องสำอาง ผู้ประกอบการร้านชำส่วนใหญ่จำหน่ายเครื่องสำอางที่มีฉลากภาษาไทยและข้อมูลฉลากครบถ้วนสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 96.67 และมีเพียงร้อยละ 3.33 ที่ฉลากไม่ครบถ้วน การจำหน่ายเครื่องสำอางที่ห้ามจำหน่าย พบว่ามีเพียงร้อยละ 3.33 ที่มีการจำหน่าย ขณะที่ร้อยละ 96.67 ไม่มีการจำหน่าย

ด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่า ผู้ประกอบการร้านชำร้อยละ 36.67 มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่จำหน่ายทั้งหมดมีฉลากภาษาไทยครบถ้วน และจัดอยู่ในประเภท “ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างง่าย” ตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ ไม่พบการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเสื่อมคุณภาพในร้านชำทุกแห่ง คิดเป็นร้อยละ 100

ด้านการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพ พบว่า ร้านชำทุกร้านไม่พบการโฆษณา หรือหากพบการโฆษณา เป็นการโฆษณาที่ถูกต้องตามกฎหมายและเผยแพร่ภายในร้านหรือบริเวณหน้าร้านอย่างเหมาะสม คิดเป็น ร้อยละ 100 นอกจากนี้ ไม่พบการโฆษณาอาหาร เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ผิดกฎหมาย หรือหากพบการโฆษณา เป็นการโฆษณาที่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100

2. ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัยพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรอบรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ โดยการประชุมระดมความคิดเห็น ในกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 30 คน สรุปรูปแบบการจัดกิจกรรมได้ 5 กิจกรรม ดังนี้

1. การอบรมเสริมสร้างความรู้ผู้ประกอบการร้านชำ จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการร้านชำ เกี่ยวกับการเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพมาจำหน่ายในร้าน ตามคู่มือการตรวจสอบเฝ้าระวังโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพเบื้องต้นของ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (พ.ศ. 2559) โดยได้รับการสนับสนุนวิทยากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดลพบุรี กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ประกอบการร้านชำหรือผู้แทน จำนวน 30 ร้าน รูปแบบการอบรมใช้การบรรยายประกอบตัวอย่าง และการแลกเปลี่ยนซักถาม เนื้อหาครอบคลุมด้านสุขภาพอาหาร การเลือกซื้อและจำหน่ายยา เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์สุขภาพให้ได้มาตรฐาน วิธีการเช็คเลขที่ผลิตภัณฑ์สุขภาพ รวมถึงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

2. การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ได้ดำเนินการใช้สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเสริมสร้างการจดจำและความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการร้านชำเกี่ยวกับหลักการเลือกผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้องตามกฎหมาย ควบคู่กับการใช้เป็นสื่อให้ความรู้แก่ผู้บริโภคที่มาใช้บริการภายในร้านโดยมีการแจกสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โปสเตอร์เกี่ยวกับเครื่องสำอางอันตราย และแผ่นพับให้ความรู้เกี่ยวกับลูกขี้ผึ้งและหมุยยอที่ไม่ได้มาตรฐาน เพื่อให้ผู้ประกอบการนำไปติดตั้งหรือวางเผยแพร่ภายในร้านชำในตำแหน่งที่มองเห็นได้ชัดเจน

3. การติดตามและเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน โดยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำหน้าที่ติดตามเฝ้าระวังการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพในร้านชำ โดยทำหน้าที่เป็น “ด่านหน้า” ของชุมชนในการสอดส่อง คัดกรอง และแจ้งเตือนภัยเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น ยาชุด เครื่องสำอาง และอาหารเสริมที่มีสารอันตราย ได้แก่ สเตียรอยด์ สารปรอท และตะกั่ว ทั้งนี้ใช้องค์ความรู้จากการอบรมร่วมกับเครื่องมือตรวจสอบเบื้องต้น พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชน กรณีที่พบผลิตภัณฑ์ที่เข้าข่ายไม่ปลอดภัยหรือผิดกฎหมายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะดำเนินการรายงานและส่งต่อข้อมูลไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

4. การใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการเฝ้าระวัง โดยใช้โปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP) ซึ่งพัฒนาโดยศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ และวิทยาลัยการคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพแห่งประเทศไทย สภาเภสัชกรรม เพื่อบันทึกและจัดเก็บข้อมูลร้านชำในพื้นที่ศึกษา

5. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชน โดยเชิญผู้ประกอบการร้านชำและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวทางการดำเนินงาน ณ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอลำสนธิ

3. ระยะที่ 3 การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยรวมหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านการเข้าถึงข้อมูล ($p\text{-value} < .05$) ด้านความเข้าใจ ($p\text{-value} < .05$) ด้านการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยน ($p\text{-value} < .05$) ด้านการตัดสินใจ ($p\text{-value} < .05$) ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ($p\text{-value} < .001$) และด้านการบอกต่อ ($p\text{-value} < .05$) หลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ($n = 30$)

ความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง			t
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล	
ด้านการเข้าถึงข้อมูล	3.17	1.2	ปานกลาง	3.59	0.85	ปานกลาง	2.61*
ด้านความเข้าใจ	3.97	1.28	มาก	4.36	0.60	มาก	2.14*
ด้านการโต้ตอบซักถามแลกเปลี่ยน	3.48	1.59	ปานกลาง	4.17	0.51	มาก	2.48*
ด้านการตัดสินใจ	3.50	0.81	ปานกลาง	4.15	0.53	มาก	3.45*
ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	1.79	0.99	น้อย	3.18	0.73	ปานกลาง	5.15**
ด้านการบอกต่อ	2.22	1.12	น้อย	3.37	0.56	ปานกลาง	3.62*
โดยรวม	3.06	1.14	ปานกลาง	3.83	0.63	มาก	4.40*

* $p\text{-value} < .05$, ** $p\text{-value} < .001$

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การศึกษาสถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

สถานการณ์และปัญหาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพ ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าในตำบลลำสนธิมีการปฏิบัติตามกฎหมายด้านสุขลักษณะและใบอนุญาตจำหน่ายอย่างดี โดยร้อยละ 50 มีการจัดวางผลิตภัณฑ์ที่สะอาดและเหมาะสม ในขณะที่ร้อยละ 100 มีใบอนุญาตถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ยังพบการจำหน่ายยาอันตราย เช่น ยาในกลุ่ม NSAIDs และยาปฏิชีวนะ ร้อยละ 53.33 ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในการจำหน่ายอาหาร พบว่าเพียงร้อยละ 40 ของร้านชำมีฉลากครบถ้วน ขณะที่ร้อยละ 60 จำหน่ายอาหารที่ไม่มีฉลากหรือเสื่อมคุณภาพ ส่งผลให้ต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จำหน่ายเครื่องสำอางที่มีฉลากครบถ้วนถึงร้อยละ 96.67 และไม่มีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพรเสื่อมคุณภาพ ซึ่งบ่งชี้ถึงความรับผิดชอบในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ต้องการโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพในร้านชำไม่มีการโฆษณาที่ผิดกฎหมาย สะท้อนถึงการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนด การพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพและความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคอาจเป็นผลจากการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) เน้นว่าความรู้เกี่ยวกับสุขภาพไม่เพียงพอที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีได้ แต่ต้องเชื่อมโยงกับทักษะการตัดสินใจและการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฬารัตน์ โพธิ์ศรี (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้ที่เหมาะสมช่วยส่งเสริมพฤติกรรมด้านสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภคในชุมชน รวมถึงงานวิจัยของบุบผา รักษานาม และคณะ (2568) ที่เน้นว่าความรู้ต้องเชื่อมโยงกับทักษะการตัดสินใจและการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดผลลัพธ์

ที่ยั่งยืน ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภคในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้าในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลายกลยุทธ์หลัก ได้แก่ การอบรมให้ความรู้ การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และการติดตามเฝ้าระวังโดยอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งทั้งหมดนี้มีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในตำบลลำสนธิ เนื่องจากชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและพึ่งพากันในระดับเครือญาติและสังคมการใช้กลไกอาสาสมัครสาธารณสุขและผู้ประกอบการร้านค้าในพื้นที่เป็นจุดแข็งที่เอื้อต่อการสื่อสารและการสร้างความไว้วางใจซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีคุณภาพ นอกจากนี้ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับผู้ประกอบการ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการยอมรับในการดำเนินงานมากยิ่งขึ้นในส่วนของการใช้ระบบสารสนเทศ (G-RDU และ G-SHP) พบว่าช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการรวบรวม วิเคราะห์ และติดตามข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถระบุปัญหาและวางแผนแก้ไขได้อย่างตรงจุดและทันเวลา ซึ่งสนับสนุนการตัดสินใจบนฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดในด้านศักยภาพของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีของอาสาสมัครซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความครบถ้วนและความถูกต้องของข้อมูลการดำเนินงานในลักษณะนี้จึงยังต้องอาศัยการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างบทบาทของผู้ประกอบการร้านค้าและอาสาสมัครสาธารณสุขในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทำให้การดำเนินงานไม่จำกัดอยู่เฉพาะภาครัฐ แต่ขยายไปสู่กลไกชุมชนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพตามกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในตัวบุคคลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ (V-shape) โดยนายแพทย์วชิระ เพ็งจันทร์ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ที่ชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่มีความรู้ด้านสุขภาพจะสามารถเข้าถึง เข้าใจ ประเมิน และใช้ข้อมูลสุขภาพในการตัดสินใจเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมและยังสามารถบอกต่อได้ โดยรูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริมทักษะดังกล่าวผ่านการอบรม การใช้สื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนจากเครือข่ายชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการร้านค้าสามารถเลือกและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพได้อย่างถูกต้องและปลอดภัยมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติภัทร อบอุ่น (2566) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพในชุมชนการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพในผู้ประกอบการร้านค้า เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ส่งผลต่อสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภคในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Walters et al. (2020) ศึกษาการประสิทธิผลของการดำเนินกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพ: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งกล่าวสรุปการวิจัยว่า กิจกรรมส่งเสริมความรู้ด้านสุขภาพสามารถช่วยเพิ่มระดับความรู้ด้านสุขภาพและส่งผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพได้

3. การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ในเขตพื้นที่ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

การประเมินประสิทธิผลรูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า ผลการศึกษาพบว่า หลังกิจกรรมทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านค้า พบว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้ประกอบการร้านค้าเพิ่มสูงขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะ

ในด้านการเข้าถึงข้อมูล การแลกเปลี่ยนซักถามและการตัดสินใจ ซึ่งคะแนนในด้านเหล่านี้เพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมาก แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการอบรม การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนจากเครือข่ายในชุมชนมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับการคัดเลือกและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการบอกต่อข้อมูลยังอยู่ในระดับปานกลางแต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนว่าการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการบอกต่อต้องอาศัยระยะเวลาสร้างความต่อเนื่องและการสนับสนุนจากกลไกในชุมชนขับเคลื่อนด้วย เช่น อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและระบบเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพในการกระตุ้น ติดตาม และเสริมแรงให้ผู้ประกอบการร้านชำได้คงไว้ซึ่งพฤติกรรมและบอกต่อการเลือกและจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพแก่ผู้บริโภคอย่างถูกต้องและปลอดภัยอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2563) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาความรู้ด้านสุขภาพต้องอาศัยทั้งความรู้ ทักษะการตัดสินใจ และการสนับสนุนทางสังคม เพื่อส่งเสริมให้บุคคลสามารถปรับเปลี่ยนและคงไว้ซึ่งพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อูสาห์ วงศ์สุกรรม (2568) ศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้ด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างปลอดภัยในผู้ประกอบการร้านชำ จังหวัดสิงห์บุรี ที่ผลการวิจัยกล่าวว่า คะแนนเฉลี่ยความรู้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างปลอดภัยเพิ่มขึ้นจาก 3.92 เป็น 4.56 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value}=0.005$) โดยรวมแล้วผลการประเมินนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและสนับสนุนความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในผู้ประกอบการร้านชำเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิผลและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรพัฒนาความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำอย่างต่อเนื่องและขยายการส่งเสริมไปยังพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบคุ้มครองผู้บริโภคในชุมชนให้เข้มแข็ง

1.2 ส่งเสริมการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเพิ่มทางเลือกที่ปลอดภัยสำหรับผู้บริโภค

1.3 สร้างเครือข่ายและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ประกอบการ อาสาสมัครสาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและสนับสนุนการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ทำการศึกษาแบบติดตามผล (Longitudinal study) เพื่อประเมินความคงอยู่ของความรู้และพฤติกรรมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพ รวมถึงขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังพื้นที่อื่น

2.2 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและการบอกต่อข้อมูลสุขภาพ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ายังอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มเพื่อสำรวจมุมมองและอุปสรรคของผู้ประกอบการในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค สำนักสื่อสารความเสี่ยงและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ. (2564). *คู่มือกระบวนการสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาพในการป้องกันควบคุมโรคและภัยสุขภาพ*. <https://ddc.moph.go.th/uploads/publish/1188920211018040126.pdf>

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือแนวทางการพัฒนาโรงเรียนรอบรู้ด้านสุขภาพ (HLS)*. <https://hp.anamai.moph.go.th/th/manuals-of-official/209064>

- กิตติภัทร อบอ่อน. (2566). รูปแบบการส่งเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพในการเฝ้าระวังผลิตภัณฑ์สุขภาพของร้านชำในชุมชน อำเภอดอนจาน จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ*, 8(2), 539-545.
- จุฬารักษ์ โพธิ์ศรี. (2567). ผลการสร้างความรู้รอบรู้และการพัฒนาร้านชำในชุมชนสู่การเป็นร้านชำคุณภาพประเภทการใช้ยาสมเหตุสมผล (G-RDU): กรณีศึกษาตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. *วารสารสาธารณสุขชุมชน*, 18(2), 45-58.
- นพมาศ จันทร์ละออ, วรรณ ศิริวิริยานุภาพ, รุ่งทิพา หมื่นปา, พงศกร จินกล้า, อาทิตย์ จิรพงษ์สกุล, ชวณ วาริบุญมา และชิตชนก เรือนก้อน. (2568). การพัฒนาแบบวัดความรู้ด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของผู้ประกอบการร้านชำ. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 17(3), 626-640.
- บุบผา รักษานาม ธนารัตน์ หมัดเขียว สุพมาภรณ์ ศรีวิศิษฐ์ พิมาน อีระรัตนสุนทร และภาณุพงศ์ สัยยังกุล. (2568). ความรอบรู้สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ด้านสุขภาพความรู้ด้านสุขภาพและพฤติกรรมการดูแลตนเองของประชาชนกลุ่มเสี่ยงโรคเบาหวานและโรคความดันโลหิตสูงในอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 17(1), 274-282.
- พยอม เพชรบุรณิน และสุรศักดิ์ เสาแก้ว. (2562). ความชุกของยาไม่ปลอดภัยในร้านชำ: กรณีศึกษาอำเภอหล่มเก่า เขาค้อ และน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 11(2), 422-430.
- ศูนย์วิชาการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) มวคบ.-สสส. (2567). *คู่มือการใช้โปรแกรมระบบเฝ้าระวังยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพในชุมชน (G-RDU & G-SHP)*. <https://www.thaihealthconsumer.org/wp-content/uploads/2024/09/คู่มือ-G-RDU-และ-G-SHP.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2559). *คู่มือการตรวจสอบเฝ้าระวังโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพเบื้องต้น*. https://db.oryor.com/databank/data/printing/printing/590824_อยHealthBook_คู่มือการตรวจสอบเฝ้าระวังโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพเบื้องต้น_1037.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. (2565). *รายงานประจำปี 2565 สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา*. <https://www.fda.moph.go.th/media.php?id=532481519973965824& name=FDA%20Annual%20Report%202565.pdf>
- อุสาคะ วงศ์สุกรรม. (2568). ผลของโปรแกรมส่งเสริมความรู้ด้านการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สุขภาพอย่างปลอดภัยในผู้ประกอบการร้านชำ จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ*, 5(2), 181-198.
- อัปสร บุญยั้ง และรุ่งทิพา หมื่นปา. (2562). ความชุกของการจำหน่ายยาที่ไม่เหมาะสมของร้านชำในจังหวัดพิษณุโลกและปัจจัยที่มีผล. *วารสารเภสัชกรรมไทย*, 11(1), 105-118.
- Best, J. W. (1997). *Research in education* (3rd ed.). Prentice-Hall.
- Coghlan, D. & Brannick, T. (2001). *Doing Action Research in Your Own Organization*. London : Sage.
- Walters, R., Leslie, S. J., Polson, R., Cusack, T., & Gorely, T. (2020). Establishing the efficacy of interventions to improve health literacy and health behaviours: a systematic review. *BMC public health*, 20(1), 1040. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-08991-0>